

PODNIKÁNÍ A OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST

Obecně prospěšné společnosti, které byly založeny v režimu zákona č. 248/1995 Sb., nejsou ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák. podnikateli, neboť nevyvíjí podnikatelskou činnost, a na jejich právní vztahy s územními samosprávnými celky se proto nevztahuje ustanovení § 261 odst. 2 obch. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 3972/2015, ze dne 25.5.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) B.P. BUDIŠOV, o. p. s., se sídlem v B., a b) městys B., se sídlem úřadu v B., obou zastoupených JUDr. O.Ch., advokátem se sídlem v P., proti žalovanému městu T., se sídlem úřadu v T., zastoupenému JUDr. R.O., advokátem se sídlem v B., o 110.554.500,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v T., pod sp. zn. 13 C 1337/2010, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 31. 3. 2015, č. j. 17 Co 418/2013-217, tak, že dovolání žalobce b) se odmítá. Dovolání žalobkyně a) se zamítá. Oba žalobci jsou povinni společně a nerozdílně zaplatit žalovanému na náhradě nákladů dovolacího řízení částku 107.496,- Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozhodnutí k rukám JUDr. R.O., advokáta se sídlem v B.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Třebíči rozsudkem ze dne 19. 4. 2013, č. j. 13 C 1337/2010-177, zamítl žalobu na zaplacení celkem částky 110.544.500,- Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Mezi účastníky bylo nesporné, že 24. 6. 2005 žalobkyně a) uzavřela se žalovaným dohodu o partnerství k projektu Obnova památkově chráněných objektů za účelem rozvoje turismu na Třebíčsku, žalovaný však od dohody dne 23. 10. 2007 odstoupil a následně ministr pro místní rozvoj na základě analýzy rizik dne 12. 12. 2007 rozhodl o zrušení účasti státního rozpočtu a strukturálních fondů EU na projektu rekonstrukce zámku Budišov, o čemž byla žalobkyně a) informována přípisem ministerstva ze dne 21. 12. 2007. Soud shledal důvodnou námitku promlčení nároku na náhradu škody podle § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), v podobě ztrát z nerealizovaného projektu ve výši 54.079.000,- Kč a poměrné části neposkytnuté dotace ve výši 56.465.500,- Kč, neboť na základě odstoupení žalovaného od dohody o partnerství měli žalobci vědomost o tom, že jim teoreticky může vznikat škoda a o tom, kdo je za ni odpovědný (§ 106 odst. 1 obč. zák.). Jestliže žalobu podali 13. 12. 2010, učinili tak až po uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí doby (§ 106 odst. 1 obč. zák.), ostatně nárok byl uplatněn opožděně i pokud by počátek běhu promlčecí doby byl stanoven ke dni doručení rozhodnutí ministra pro místní rozvoj. Aplikace ustanovení obchodního zákoníku (zákona č. 513/1991 Sb. - dále jen „obch. zák.“), nepřichází v úvahu, ze smlouvy o partnerství je zřejmý záměr obou stran, které navíc nejsou podnikateli, podrobit její režim občanskému zákoníku. Kromě toho žaloba na náhradu škody by nemohla být úspěšná z důvodu, že dotace ze státního rozpočtu či ze strukturálních fondů Evropské unie nepředstavují soukromý zisk, ale jsou vynakládány za účelem uspokojování či zajišťování konkrétních veřejných potřeb, takže v případě jejich neposkytnutí by nedošlo k faktickému negativnímu zásahu do majetkové sféry žalobců.

Krajský soud v Brně k odvolání obou žalobců rozsudkem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 17 Co 418/2013-217, rozsudek soudu prvního stupně ve zpřesňujícím znění potvrdil, a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a shodně s ním dovodil, že vznesenou námitku promlčení je třeba posoudit podle ustanovení občanského zákoníku a nikoli obchodního zákoníku, který na věc nedopadá vzhledem k tomu, že mezi smluvními stranami nebyla zjištěna existence žádných obchodních vztahů, nejedná se ani o vztah mezi územní samosprávnou jednotkou a podnikatelem při jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.), když ani jedna ze stran není podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák., a to ani žalobkyně a), která je obecně prospěšnou společností, právnickou osobou určenou pouze pro nepodnikatelské účely. Žalovaný odstoupil od dohody o partnerství dne 23. 10. 2007, od tohoto okamžiku personálně propojení žalobci věděli, že k poskytnutí dotace nedojde, a toto pak bylo postaveno najisto rozhodnutím ministerstva ze dne 21. 12. 2007. Nárok byl u soudu uplatněn až po marném uplynutí subjektivní promlčecí doby podle § 106 odst. 1 obč. zák. a nelze navíc přehlédnout, že žalobce b) nebyl účastníkem smlouvy, takže odstoupením od ní se žalovaný vůči němu nemohl dopustit protiprávního jednání.

Rozsudek odvolacího soudu napadli oba žalobci společným dovoláním, jehož přípustnost dovozují z ustanovení § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo má být posouzena jinak. Namítají, že mělo být aplikováno ustanovení § 261 odst. 2 obch. zák., protože žalobce a) je podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 písm. a) obch. zák., když se zapisuje do obchodního rejstříku na základě zvláštního zákona č. 248/1995 Sb. Promlčecí doba proto činí podle § 397 obch. zák. čtyři roky a k datu podání žaloby ještě neskončila. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že pokud by nárok nebyl promlčen, nebylo by možné ho přiznat. Uvádějí, že obecně prospěšná společnost je systémově podnikatelem, který vytváří zisk, pouze jej musí použít určitým způsobem. Nepochybně neposkytnutím dotace došlo k zásahu do majetkových sfér obou žalobců a soud by se měl s danou otázkou vypořádat širším způsobem a v této souvislosti poukazují na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 383/2001. Navrhli, aby bylo napadené rozhodnutí zrušeno a věc vrácena k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolání žalobců bylo odmítnuto, neboť není specifikována právní otázka, pro niž by bylo dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., a není napaden ani závěr, že žalobce b), který nebyl účastníkem dohody o partnerství, nemohla škoda vzniknout. Právní otázka, zda se na věc aplikují ustanovení občanského nebo obchodního zákoníku, se rovněž netýká žalobce b), a ve vztahu k žalobkyni a) nebylo tvrzeno, natož prokázána příčinná souvislost mezi odstoupením od smlouvy a vznikem škody. Dotace, jejíž získání bylo účelem dohody o partnerství, nebyla určena pro žalobkyni a), ale pouze k investici dílem do majetku žalobce b) a dílem do majetku žalovaného. Dovolání je proto ve vztahu k oběma žalobcům nedůvodné, ostatně závěr odvolacího soudu, že uplatněný nárok je promlčen, je správný.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání žalobce b) není přípustné. Odvolací soud své rozhodnutí ve vztahu k žalobci b) založil na závěru, že odstoupením od dohody o partnerství se žalovaný vůči němu žádného protiprávního jednání nedopustil, neboť nebyl smluvní stranou, takže žádná škoda mu v

důsledku toho vzniknout nemohla. Proti tomuto závěru, na němž napadené rozhodnutí ve vztahu k němu závisí, žalobce b) žádné relevantní námitky nevznáší, a jeho dovolání tak není podle § 237 o. s. ř. přípustné. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce b) podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

Dovolání žalobkyně a) je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky hmotného práva, v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené, zda je obecně prospěšná společnost ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 obch. zák. podnikatelem a zda se proto v závazkovém vztahu s územní samosprávnou jednotkou podle § 261 odst. 2 obch. zák. uplatní právní úprava obchodního zákoníku.

Podle § 242 odst. 3 věta první o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání.

Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Vzhledem k ustanovení § 3050 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále opět jen „obch. zák.“), obou ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť jde o práva a povinnosti obecně prospěšné společnosti.

Podle § 2 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb. obecně prospěšná společnost je právnickou osobou, která a) je založena podle tohoto zákona, b) poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek a c) její výsledek hospodaření (zisk) nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena.

Podle § 261 odst. 2 obch. zák. touto částí zákona se řídí rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb. K tomuto účelu se za stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli, při uzavírání smluv, z jejichž obsahu vyplývá, že jejich obsahem je uspokojování veřejných potřeb.

Podle § 2 odst. 1 obch. zák. podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Podle odst. 2 tohoto ustanovení podnikatelem podle tohoto zákona je a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Obecně prospěšné společnosti (podle vládního návrhu zákona mělo původně jít o „neziskové právnické osoby“) jsou právníckými osobami v oblasti neziskového sektoru, které poskytují veřejnosti za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek obecně prospěšné služby (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2003, sp. zn. 32 Odo 867/2002, publikované pod č. 71/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Obecně prospěšnými službami se pak rozumí služby, které vedou k realizaci obecně prospěšného cíle, např. směřují k rozvoji duchovních hodnot, k ochraně lidských práv, přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, či k rozvoji vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu (srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2004, sp. zn. 7 Cmo 306/2003, publikováno v časopise Právní rozhledy č. 17, ročník 2004).

Podnikáním se ve smyslu § 2 odst. 1 obch. zák. rozumí činnost podnikatele, kterou provádí soustavně a samostatně vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, a to za účelem dosažení zisku. Jde o právem dovolenou výdělečnou činnost, jejímž hlavním a určujícím smyslem je získání vlastního majetkového prospěchu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1652/97, publikovaný v časopise Soudní judikatura č. 12, ročník 1998).

Jednou ze zákonných podmínek, aby určitá činnost mohla být posuzována jako podnikání, je, že ji provádí podnikatel. Nejde-li o osobu zapsanou v obchodním rejstříku [§ 2 odst. 2 písm. a) obch. zák.], a tedy o podnikatele vymezeného formálním způsobem (srov. společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti, které byly podle § 56 odst. 1 obch. zák. založeny za nepodnikatelským účelem), je podnikatelem ten, kdo podniká, ať již na základě živnostenského či jiného oprávnění, příp. provozuje zemědělskou výrobu. Platí však nepochybně, že všechny zákonné podmínky, tedy i podmínka motivace dosažení zisku, musí být splněny zároveň.

Obecně prospěšné společnosti nejsou osobami, které byly zapisovány do obchodního rejstříku, jak se mylně domnívá dovolatelka. Rejstříkové soudy je zapisovaly do samostatného rejstříku obecně prospěšných společností (§ 5 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb.), jenž pro ty z nich, které podle § 3050 zákona č. 89/2012 Sb. dobrovolně nezměnily svoji právní formu na ústav, nadaci či nadační fond, je stále veden jako veřejný rejstřík (§ 1 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob). **Rozhodujícím tedy v dané věci je posouzení, zda obecně prospěšné společnosti jsou materiálně vymezenými podnikateli, tedy zda podnikají a zda je proto mj. hlavním motivem jejich činnosti dosahování zisku.**

Zákon sice připouští ziskovost obecně prospěšných společností, zásadním způsobem je však omezuje s nakládáním se získaným příjmem. Kladný výsledek jejich hospodaření nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejich orgánů nebo zaměstnanců, naopak je výslovně určen pouze pro poskytování obecně prospěšných služeb, tedy pro hlavní činnost dané obecně prospěšné společnosti, přičemž uvedené lze vztáhnout i na případnou vedlejší doplňkovou činnost [§ 2 odst. 1 písm. c) a § 17 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb.]. Svým evidentním nevýdělečným charakterem (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2121/2010, publikován pod C 11166 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“) se proto zásadně odlišují od všech podnikatelských subjektů. Podobný závěr ostatně zastává i judikatura Ústavního soudu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 7. 2009, sp. zn. III. ÚS 1257/09), naopak

není případný odkaz dovolatelky na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 383/2001 (Soubor C 2292, 2448), v němž byla řešena otázka promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení získaného přijetím plnění bez právního důvodu. **Z uvedeného vyplývá, že obecně prospěšné společnosti, které byly založeny v režimu zákona č. 248/1995 Sb., nejsou ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák. podnikateli, neboť nevyvíjí podnikatelskou činnost,** a na jejich právní vztahy s územními samosprávnými celky se proto nevztahuje ustanovení § 261 odst. 2 obch. zák.

Z pohledu uplatněného dovolacího důvodu je právní názor odvolacího soudu v napadeném rozhodnutí správný. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně a) podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz